

Nr 435

Av herr Håstad, om införande i riksdagsstadgan av bestämmelser rörande proceduren i riksdagen vid begäran av folkomröstning.

Årets riksdag har att definitivt anta eller förkasta de sedan 1954 vilande grundlagsförslagen om utvidgning av det rådgivande folkomröstningsinstitutet. Under förutsättning att grundlagsändringarna konfirmeras torde riksdagen också få att behandla förslag till lag om folkomröstning, vilken i huvudsak skall innehålla bestämmelser om tillvägagångssättet vid själva folkomröstningen och sammanräkningen av rösterna.

De aktuella grundlagsförslagen innehåller enligt sakens natur blott de för folkomröstning väsentliga och ofrånkomliga grundreglerna. Sålunda uppstår grundlagsförslagen stadganden om området för rådgivande folkomröstning; om de hinder som kamrarnas majoriteter kan resa emot en begärd omröstning (tvångslägesklausulen); om antalet ledamöter som erfordras för att omröstning skall komma till stånd; om vilka som är berättigade att väcka förslag om omröstning (enskild motionär, vederbörande utskott samt enligt allmänna konstitutionella grundsatser regeringen); om tiden för väckande av motion om folkomröstning; om behörigt utskott; om uppskov med slutbehandlingen av fråga, varom folkomröstning beslutats; till sist om vilka som är berättigade att delta i folkomröstningen. Detta är i allt väsentligt vad grundlagsändringarna innehåller.

Utvidgningen av det rådgivande folkomröstningsinstitutet från att ha varit en Konungens och riksdagsmajoritetens rätt till att nu bli en riksdagsminoritets framkallar inom de ovan angivna huvudstadgandenas ram en hel del procedurproblem när det gäller behandlingen i riksdagen av en referendumbegäran. Särskilt har detta avseende på tillvägagångssättet vid fastställandet av den för det konsultativa referendum många gånger fundamentala frågeställningen; rörande denna föreslogs det i 1950 års folkomröstningskommittés betänkande att både den kvalificerade minoritet, som begärde omröstningen, och en riksdagsmajoritet, om enighet ej kunde nås, skulle vara berättigad att var för sig formulera sina frågor. Nämnda kommitté gjorde under utredningens gång försök att i riksdagsordningen införa vissa regler för proceduren, men försöken övergavs dels av tidsnöd och dels emedan det visade sig svårt att inarbeta dessa regler i den ålderdomliga riksdagsordningens uppställning; dessutom skulle dessa regler kräva en större utförlighet än som kan anses förenligt med det övriga innehållet i riksdagsordningen. Kommittén måste därför nöja sig med att tämligen omständligt rekommendera vissa regler för förfarandet vid tillämpningen av

de nya grundlagsstadgandena. Kommitténs betänkande var i denna del enhälligt. Det synes mig emellertid nu liksom när grundlagsfrågan första gången behandlades naturligtast och riktigast att de betydelsefullaste av dessa rekommendationer omformulerades till paragrafer i riksdagsstadgan, där de enligt min mening har sin givna plats. Då det här endast gäller tillämpningsbestämmelser och då åtminstone inom kommittén enighet rådde om det materiella innehållet av procedurregler borde det ej behöva bereda utskottet några större svårigheter att inom sitt kansli utarbeta erforderlig paragraftext. Det synes mig inte i och för sig nödvändigt att uppskjuta den slutliga behandlingen av de vilande grundlagsändringarna i avvaktan på dessa eventuella tillägg till riksdagsstadgan.

Om innehållet i de tillägg till riksdagsstadgan, som jag här förordar, hänvisar jag blott till betänkandet, särskilt sidorna 49—56.

Härutöver vill jag endast framhålla att det måste vara ett för alla gemensamt intresse att få klara och otvetydiga procedurregler när frågor om folkomröstning aktualiseras. Eljest uppstår risk för tvister eller stridigheter i enkla formfrågor med all den irritation, som därav kan följa och varav det politiska livet endast kan ta skada.

Jag hemställer alltså,

att riksdagen, enligt förslag, som konstitutionsutskottet har att utarbeta på basis av 1950 års folkomröstningskommittés betänkande II (SOU 1952: 7), måtte i riksdagsstadgan införa erforderliga bestämmelser rörande proceduren i riksdagen vid begäran om folkomröstning efter folkomröstningsinstitutets utvidgning enligt 1954 års vilande grundlagsförslag.

Stockholm den 26 januari 1957

Elis Håstad